

המדינה ההיא חין לבטוח עליה ועל דבריה ואין לה מקום מולא לבסוף, ומה מעשה אם אנמור את הכל ואח"כ לא ישלמו מאומה. היועץ שלו שמע את דבריו בנחת, ויען ויאמר לו לדעהי עוד לא יאמר אדוני משה ויש תקוה לקחת חלק מהעסק, והגני להשיב על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון. א' ב' על שני החסרונות שאמרת כי הזמן קלר והמלאכה מרובה, זה היה שיך אם היו חפילים כי רק אדם א' יקח את כל העסק כולו, אבל אחרי שהם מרובים כי העסק יחלק לחלקים א"כ אלו יכולים ליקח עשרים פרסאות וזה יכול להגמור ב' חדשים והמותר יקחו אחרים, אלו יכולים לבחון חיה קלאפטער עד אשר נדע כמה לריכים ליקח עבור פרסה אף כי האדמה קשה מאוד, וגשער כמה אלו יכולין לגמור ב' חדשים את זאת ויקח, ובאופן זה אלו בטוחים מכל פחד. ג' מה שאנשי המדינה הם עללים יש לי עלה נכונה, לעשות קאנטראקט עמהם כי הם מחויבים לפעול עשרה שעות ביום ואם לא יקיימו התנאי הזה לא יקחו אף פ"א וא"כ יהיו מוכרחים לעשות. ויען הגביר ויאמר לו צענין עללות יש ב' חופנים, יש פועל שאינו רוצה לעשות והולך בטל ויש עלל שטובה ומלאכה אינו יולא מתחת ידו, א"כ אף כי יהיו מוכרחים לחפור עשרה שעות ביום אבל מה נעשה אם מלאכה לא חלה מתחת ידם כי יפעלו בעללים, אז השיב לו היועץ כי גם לזה יש עלה. ד' אנחנו נשכור את הפועלים על זה האופן, בכל יום ויום הם לריכים לעשות עשרה שעות והתשלומין יהיה עבור חמה הראשונה א' זהב ועבור השניה שני זהבים עבור השלישית ארבעה עבור הרביעית שמונה עבור החמישית ט"ו וא"כ צלי ספק כי יעמולו בכל כחם וימארו לעשות לא יבטלו אף רגע אחרי כי בכל חמה יקחו כפלים מאומה הקודם לו. ה' ימחול לי האדון כי לא כאשר אמר כי כל הבסוף ישלמו בסוף כאשר יגמר כל העסק, לא כן הוא שכל הפועלים אשר נטורד לשלם מדי שבוע בשבוע יתנו תיקף בכל שבוע ושבוע ורק מותר הבסוף עבור כל המאטריאלען ישלמו לבסוף וא"כ לא יכבד עלינו ליקח את העסק. ו' מה שרבים אומרים כי חין לבטוח עליה הוא

דבר שוא ומי כמוני יודע את המדינה ההיא הלא אנכי יסבתי שם כמה שנים ואנכי היודע ועד כי באומר הממשלה נמלא כסף וזהב רב מאוד ובלב שמה ובטוח נוכל ליקח את העסק כי ישלמו במיטב כספם: הנה האדם אשר ירלה ליקח עסק האורה לו למנה יבוא היצר לפתחו ולמנעו מעסק האורה מחמת חשש טענות. א' יאמר אל האדם הזמן קלר כי מה חיי האדם ימי שנותיו בזהם שצעים שנה ואינו מספיק ללמוד כל האורה כולה אשר היא גדולה באיכות כמו שנאמר (חיוב י"א) ארכה מארץ מדה ורחבה מני ים כי אינו דומה קנה המדה שמוודין זו מעט הכמות לקנה המדה שמוודין זו רב הכמות, כי השש והמשי מוודין בקנה צת חמה והעלים בקנה צת שלש חמות והאדמה בחבל מדה ארוכה מאוד, חולס מדת האורה זה קנה המדה שמוודין אותה הגה ארוכה מארץ ורחבה מני ים (שמעתי מהגר"א ז"ל) וכל משכיל יבין שהמיר במליצתו מדת האורה שהיא צת איכות על קנה המדה שהיא צת כמות. ב' המלאכה מרובה תורה שבכתב, ותורה שבע"פ, משנה הלכה ואגדה, פשוט רמז דרוש סוד, וגם עומק המושג וקולר המשיג, סוף דבר כי המלאכה מרובה מאוד מאוד. ג' הלא הדבר לריך להשקות ע"י פועלים והם איברי הבוף וכמאמרם ז"ל עיר קטנה ואנשים בה מעט אלו איברי הבוף והבוף הוא עלל מאוד, בשעה זו רוצה לאכול ובשעה זו רוצה לישן ובשעה זו רוצה לטייל, ובשעה זו רוצה לטח, ובשעה זו רוצה לטשן עלי טאכאק, ואיך עלה על לבך לקחת עסק האורה, אחרי כי הפועלים הם עללים. ד' הלא ידעת כי שכל מלוא ביהאי עלמא ליכא והיום לעשותם ומחר לקבל שכרם, ואחרי מוכרח לשלם להפועלים אלו איברי הבוף בכל יום ויום כי ערב ובקר לריך הבוף לאכול ולשחות וגם לריך למעון ומלבוש ואין אחרי יכול לדחות הדבר אף רגע א' כי אם לא תתן להם מאכל ומשחה לא יעשו ואי' תקח את כל חלה אם התשלומין שלך לא יתן לך כעה כי אם בעולם העתיד. ה' הגה רבו הפוקרים שאינם מאמינים בשכר המלות וא"כ מה תעשה אם תעמול כל ימי חייך ואחרי כן לא ישלמו לך, את החמשה סענות אלו

אלו העמיד החג צמנה ראשונה. (ח') הזמן קצר, (צ') המלאכה מרובה, (ג') והפועלים עללים, (ד') והשכר הרבה אשר לכאורה יפלא הלא זהו מטלה ומדוע יחשוב זה צין החסרונות חבל לפי מה שציאנו במשל הכוונה כי שכר הפועלים מה שצריך לשלם היקף הוא הרבה מאוד, והתשלומין יהיה לאחר שיגמר כל העסק ח"כ זהו הסרון וכן הוא בגמול כי התמכרות האדם רבים המה, ושכר המלצה בהאי עלמא ליכא, (ה') ובעל הבית דוחק הוא כמו ובעל הבית דחוק דמלינו צמנה שמהפך הפועל לנפעל (פי' סגהדרין (פ"ו) והגשאל בהם באזהרה ול"ל והשאל וכן החולץ ליצמחו ל"ל החלוץ מייצמחו ומהפך הנפעל לפועל) וכן הכא נהפך הנפעל לפועל מפני הכבוד שאין כבוד לומר לצעה"ב שהוא הקצ"ה שהוא דחוק והכוונה לפי המשל שהוא דחוק צמנה ולפי הגמול כי ח"כ צמנה על התשלומין, ובא החג צמנה השניה לברר ח"כ שיש לסחור כל הצמנה טענות בדברים לודקים. על הטענה ח' (וב') הוא משום לא עליך המלאכה לגמור האם אחת מחוייב להיות צקי צכל הש"ס הלא חוכל לשער לפי ערך שכלך כמה חוכל ללמוד בכל יום ותקבל על עצמך עסק התורה סדר אחד או מסכת אחת גדולה או קטנה ובטל הטענה של הזמן קצר והטענה של המלאכה מרובה, ועל הטענה הג' מה שהפועלים עללים ע"ז הוא משיב ולא אחת צן חורין להבטל ממנה ר"ל העלה לזה שיקצב האדם עת קצוב לתורה למשל אחר התפלה הוא מחוייב ללמוד שני שעות רגילות ואינו ראוי לילך לאכול עד שילמוד שני שעות ח"כ חף חס הוא עלל יהיה מוכרח לקיים אחרי כי יקבל על עצמו כי אינו ראוי לאכול בלא זה וזהו הכוונה עשה גדרים וסיגים כי לא תהי' צ"ח להבטל ממנה, אך לכאורה אינו מוטיל עלה זו כי חף חס ילמוד שני שעות חבל ילמוד בעלללים ומחשבותיו יהיו טרודים בענינים אחרים ח"כ לא יגמור חס ילמוד משניות כ"א פרק ח' פעם אחת ע"ז אומר חס למדת תורה הרבה נוחין לך שכר הרבה אשר אין הכוונה כפשוטו דחס למד מעט נוחין לו מעט שכר ואם למד הרבה נוחין לו יותר דזה פשוט ח"כ להודיענו, חבל הכוונה דהשכר

יכל בכל פעם כפלים מהפעם הקודם כאשר כופלים הגרעינים בשדה השאך וכמו שציאנו וא"כ הלא כל אדם ישתדל להיות חוזר הפרק בהשתי שעות שקצב כמה פעמים אחרי כי יקח כל פעם שכר כפלים מהפעם הקודם. (ד') וגאמן הוא צעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך ולא אמר סתם שישלם לך שכר רק דקדק לומר שכר פעולתך והכוונה ע"פ מה שב' הרמב"ם (פ"ח מהל' תשובה) וז"ל מאחר שנודע שמחן שכרם של מלות וכו' הוא חיי העוה"ב מהו זה שב' בכל התורה כולה חס תשמע יגיע לך כך ואם לא תשמע יקרה אחת כך וכל אותן הדברים בעוה"ז כגון שובע רעב מלחמה שלום שכלות ישיבת הארץ גלות כו' כל הדברים אמת היו יהיו וצומן שאנו עושים כל מלות התורה יגיעו אלינו טובות העוה"ז כולן וצומן שאנו עוברים עליהם תקרנה אותנו הרעות הבחיבות, ואעפ"כ אין אותן הטובות הם סוף מחן שכן של מלות ולא אותן הרעות הם סוף הגמנה שנוקמין מעובר על כל המלות כו' והבטיחנו בתורה שאם נעשה אותה בשמחה ובטובת נפש שיסיר ממנו כל הדברים המונעים אותנו מלעשה כגון חולי ומלחמה ורעב וכיוצא בהן וישפיע לנו כל הטובות המחזיקות ידינו לעשות התורה כגון שובע שלום ורצון כסף וזהב כדי שלא נעסוק כל ימינו בדברים שהגוף לריך להן חלא נשב פנויים ללמוד בחכמה ולעשות המלצה כדי שנזכה לחיי העוה"ב ע"ש באורך שציאר כי לא בחורת שכר מבטיח התורה ציעודים כי חס בחורת הבטחה שפ"י עניני עוה"ז אשר יתן ד' לו יקל על האדם לקיים את המלות ח"כ נתברר לנו כי שכר מלצה בהאי עלמא ליכא הוא חיי עוה"ב חבל מה שצריך האדם לשלם להפועלים אלו חברי הגוף הבטיחה התורה כי זה יתן בעוה"ז ורק עלם השכר הרחני לא ישולם בעוה"ז ואין טענה מאין נקח לשלם להפועלים בכל יום ויום, וזה שאמר וגאמן הוא צעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך ר"ל שכר הפועלים מה שאתה לריך ליתן מדי יום ביום גאמן הוא לקיים כמו שהבטיח בחורה כל היעודים הגשמיים. (ה') ודע שמחן שכרם של לדיקים לעתיד לבא כי באמת הנביאים והלדיקים המה ראו